

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра філософії та суспільних наук (№ 701)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант ОП

Надія КАРПЕКО

« 29 » 08 2025 р.

**СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»**

Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність: D4 Публічне управління та адміністрування

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

Форма навчання: денна

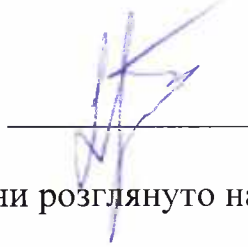
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти.

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник:

ст. викладач каф.701

Г.Г. Півень

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри 701

Протокол № 1 від « 24 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри д-р філос. наук, професор

О.П. Проценко

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Представник студентського
самоврядування від Ф-Т 6.

Ярослава Черня

1. Загальна інформація про викладача

Півень Георгій Георгійович, старший викладач кафедри філософії та суспільних наук.

Викладає наступні дисципліни:

- «Історія України»;
- «Історія та культура України»;
- «Культурна спадщина України»;
- «Історія катастроф».
- «Філософія»;

Наукові інтереси:

- історія і культура середньовічної і ранньомодерної України;
- історична географія України;
- історична психологія.

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	Денна, заочна
Семестр	1
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	Обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	<u>денна</u> : 3 кредити ЄКТС / 90 годин (48 аудиторних, з яких: лекції – 32, практичні – 16; СРЗ – 42); <u>заочна</u> : 3 кредити ЄКТС / 90 годин (10 аудиторних, з яких: лекції – 5, практичні – 5; СРЗ – 80)
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота
Види контролю	Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль – залік
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти не потребують спеціальних знань. Разом з тим, бажаною є наявність у здобувачів базових знань з історії та культури.
Кореквізити	Вступ до фаху
Постреквізити	Компетентності, набуті протягом вивчення курсу, можуть бути застосовані під час вивчення дисциплін з галузей філософії, соціології, політології, права, економіки, а також для формування свідомої, активної, відповідальної світоглядної позиції та професійної культури.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення: на основі вивчення процесів формування, становлення, розвитку історії України на різних її етапах сформувати у здобувачів освіти адекватне розуміння та патріотичне ставлення до сучасних культурних та політичних процесів, а також навички використання історичних знань майбутніми спеціалістами для оптимального вирішення професійних, громадських та світоглядних питань.

Завдання дисципліни:

- вивчення здобувачами освіти історико-культурних процесів, що відбувалися в Україні від найдавніших часів до сьогодення, усвідомлення їх об'єктивного характеру, взаємозв'язку та взаємозалежності;
- вивчення основних періодів розвитку української історії, проблеми етногенезу та культурогенезу українського народу;
- оволодіння навичками аналізу історичних джерел;
- аналіз історичної специфіки української національної традиції, що постає невід'ємною умовою формування ціннісних орієнтирів та гуманізації сучасного українського соціального та політичного простору;
- розгляд внеску українського народу у розвиток світової цивілізації.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність:

Здатність комплексно аналізувати історичні процеси та події в Україні в їх взаємозв'язку з розвитком державності, публічного управління і суспільних інститутів, застосовуючи наукові методи історичного пізнання, критичне мислення та цінності демократичного суспільства для осмислення сучасних управлінських викликів і формування відповідальної громадянської та професійної позиції майбутнього фахівця з публічного управління та адміністрування.

В результаті вивчення курсу передбачається набуття наступних **загальних та спеціальних компетентностей:**

ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність працювати в команді.

ЗК7. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

Програмні результати навчання у відповідності до стандартів вищої освіти включають вміння використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних та економічних засад розвитку суспільства, а саме:

- аналізувати ключові етапи та закономірності історичного розвитку України в контексті формування державності та публічної влади;
- пояснювати вплив історичних, культурних і соціально-політичних чинників на сучасні процеси публічного управління та суспільного розвитку;
- застосовувати історичний досвід і науково обґрунтовані підходи для критичного осмислення актуальних управлінських та суспільних проблем.

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія України з найдавніших часів до початку ХХ ст.

Тема 1. Історія України як наука та навчальний предмет. Стародавня історія України.

Предмет і завдання курсу «Історія України». Історія України як складова частина загальноєвропейської історії. Місце курсу в системі гуманітарних наук вищої школи. Основні періоди історії України. Характеристика джерел з історії України. Термін «Україна». Форми і методи вивчення курсу. Значення оволодіння історією України для фахової підготовки і виховання громадянської позиції та патріотизму, вироблення історичної свідомості.

Основні етапи розвитку первісного суспільства. Трипільська культура. Розвиток давніх історичних традицій на території України: киммерійці, таври, скіфи, сармати. Культурні зв'язки з країнами Середземномор'я та Передньої Азії. Античні міста-держави Північного Причорномор'я, особливості їхнього історичного розвитку.

Східні слов'яни у давнину. Найдавніші писемні та археологічні джерела про походження слов'ян, їх історія, господарство, вірування. Історичні взаємовідносини східних слов'ян з сусідніми народами.

Тема лекції: Історія України як наука та навчальний предмет. Стародавня історія України.

Тема семінарського заняття: Історія давнього населення України.

Самостійна робота: опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

**Тема 2. Східнослов'янська держава Київська Русь (IX- XII ст.).
Галицько-Волинське князівство (XII-XIV ст.).**

Джерела вивчення вченими історії Київської Русі. Історичні і передумови утворення Київської Русі. Походження термінів “Русь”, “Руська земля”. Етнокультурні процеси в Київській Русі. Початок формування української народності. Культурна взаємодія Русі та Візантії. Шляхи проникнення християнства на Русь. Значення впровадження християнства як державної релігії. Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії середньовічної Європи. Виникнення Галицько-Волинського князівства. Міжнародні відносини за Данила Галицького. Відносини Данила Галицького з папою римським Інокентієм IV. Значення Київської Русі і Галицько-Волинської держави. Їх місце та роль у формуванні українського народу і світовій історії. Занепад Галицького-Волинського князівства. Терміни «Мала Русь», «Велика Русь», «Україна». Литовська-Руська держава. Польська експансія на українські землі в другій пол. XIV ст.

**Тема лекції: Східнослов'янська держава Київська Русь (IX- XII ст.).
Галицько-Волинське князівство (XII-XIV ст.).**

Тема семінарського заняття: Галицько-Волинське князівство

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

Тема 3. Історичні процеси на українських землях у складі Литви та Польщі. Українське козацтво.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі. Виникнення Кримського ханства. Українська шляхта XV—XVI ст. Князь Костянтин (Василь) I Острозький. Виникнення українського козацтва. Утворення козацької республіки — Запорозької Січі. Наслідки Люблінської унії 1569 р. Берестецька унія 1596 р. та її значення. Козацькі повстання наприкінці XVI ст. та у I пол. XVII ст.

Тема лекції: Історичні процеси на українських землях у складі Литви та Польщі. Українське козацтво.

Тема семінарського заняття: Українське козацтво.

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

Тема 4. Національно-визвольна революція українського народу середини XVII ст.

Військово-політичні події 1649-1653 рр. Зборівська битва і договір: історичне значення. Битва під Берестечком і Білоцерківський мирний договір. Молдавські походи козацтва. Батозька битва і Жванецька облога. Переяславський договір 1654 р. Продовження і завершення Національно-визвольної революції у 1654- 1658 рр.

Тема лекції: Національно-визвольна революція українського народу середини XVII ст.

Тема семінарського заняття: Українська козацька держава – Військо Запорозьке.

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

Тема 5. Українські землі в другій половині XVII – XIX ст.

Слобідська Україна у другій половині XVII ст. Лівобережна Україна у другій половині XVII ст. Гетьманування І. Мазепи. Боротьба старшини проти колоніальної політики Росії (І.Скоропадський, П.Орлик, П.Полуботок, Д.Апостол). Доля Січі у XVIII ст. Визвольна боротьба на Правобережжі (Гайдамацький рух, Коліївщина). Ознаки національного Відродження в Наддніпрянській Україні у XIX ст. Західноукраїнські землі у XIX ст.: економічне, політичне, духовне життя. Суспільно-політичні рухи у XIX ст. (Громади, москвофіли, народовці, націонал ідеологи). Промисловий розвиток українських земель у складі Російської та Австрійської імперій.

Тема лекції: Українські землі в другій половині XVII – XIX ст.

Тема семінарського заняття: Суспільно-політичні рухи на українських землях в 2 пол. XVII – XIX ст.

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

Модульний контроль 1

Написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням викладача допускається проведення у дистанційній формі).

Підготовка до модульного контролю.

Змістовий модуль 2. Україна в XX – на початку XXI ст.

Тема 7. Національно-визвольні змагання 1917-1921 рр.

Україна в роки I світової війни. Українська національно-визвольна революція 1917-1921 рр. (Центральна Рада і проголошення УНР; Гетьманат П. Скоропадського; Директорія.). Проголошення ЗУНР. Акт злуки УНР і ЗУНР. Причини поразки революції та уроки історії.

Тема лекції: Національно-визвольні змагання 1917-1921 рр.

Тема семінарського заняття: Встановлення більшовицького режиму в Україні.

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

Тема 8. Україна в умовах утвердження тоталітарного режиму 1921-1939 рр.

Українські землі під владою Польщі (1921-1939 рр.). Українські землі під владою Румунії (1921-1939 рр.). Українські землі під владою Чехословаччини (1921-1939 рр.). Причини і наслідки Голодомору 1932-1933 рр. Політичні репресії 30-х років XX ст.

Тема лекції: Україна в умовах утвердження тоталітарного режиму 1921- 1939 рр.

Тема семінарського заняття: Голодомор 1932 – 1933 рр.

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

Тема 9. Україна в роки Другої світової війни 1939-1945 рр. та у післявоєнні десятиріччя (50-ті – 80-ті рр.).

Радянський і національний партизанський рух в Україні. Битва за Україну у 1943 р. Україна на завершальному етапі війни (1944-1945 рр.). Наслідки Другої світової війни для України. Голокост євреїв і людяність у нелюдський час. Україно-польські відносини наприкінці війни. Злочин проти кримського народу 1944 р. Радянізація західних областей України. Ліквідація УГКЦ. Діяльність УПА після завершення Другої світової війни. Голод 1946-1947 рр. Післявоєнні репресії. Україна у складі СРСР після Другої світової та до середини 80-х рр. XX ст. «Радянська людина» - історичний вимір.

Тема лекції: Україна в роки Другої світової війни 1939-1945 рр. та у післявоєнні десятиріччя (50-ті – 80-ті рр.).

Тема семінарського заняття: Дисидентський рух в Україні.

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

Тема 10. Україна – незалежна держава

Внутрішня і зовнішня політика президентів України. Прийняття Конституції України. Економічні процеси на початку XXI ст. Інтеграційні процеси на початку XXI ст. Помаранчева революція. Україна в пошуках європейської ідентичності.

Тема лекції: Україна – незалежна держава.

Тема семінарського заняття: Україна в умовах збройної агресії РФ.

Самостійна робота: Опрацювання матеріалу лекцій та навчального посібника. Формування питань до викладача та дискусійних питань. Підготовка до доповіді (теми узгоджуються між викладачем та здобувачами освіти).

Модульний контроль 2

Написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням викладача допускається проведення у дистанційній формі).

Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні, проектні, інтерактивні, дискусії, обговорення підготовлених студентами рефератів та творчих завдань, семінари-диспути, семінари-круглі столи.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування, дискусія, виконання інтерактивних вправ), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит)

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одну тему	Кількість завдань (тем)	Сумарна кількість балів
<i>Змістовний модуль 1</i>			
Активність під час аудиторної роботи (конспектування лекційного матеріалу, відповідь на запитання викладача в ході поточного опитування)	0...2	4	0...8 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виступ з доповіддю, презентацією, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...26	1	0...26
<i>Змістовний модуль 2</i>			
Активність під час аудиторної роботи (конспектування лекційного матеріалу, відповідь на запитання викладача в ході поточного опитування)	0...2	4	0...8 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виступ з доповіддю, презентацією, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...26	1	0...26
<i>За семестр</i>			100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для іспиту
90-100	Відмінно
75-89	Добре
60-74	Задовільно
01-59	Незадовільно

Іспит проводиться у вигляді тестування. Тест складається з 50 питань закритого типу (за правильну відповідь на одне питання здобувач отримує 2 бали). Під час складання семестрового заліку здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Виконати модульні контрольні роботи. Мати хоча базові знання найважливіших розділів курсу. Можливі незначні труднощі з використанням науково-понятійного апарату і термінології навчальної дисципліни, часткові труднощі з виконанням передбачених програмою завдань, неповне знайомство з рекомендованою літературою.

Добре (75-89). Добре володіти основним матеріалом курсу. Виконати модульні контрольні роботи. Знати категоріально-понятійний апарат. Уміти формулювати свою позицію щодо основних соціально-політичних, культурних тенденцій окремого історичного періоду. Більше одного разу виступити на семінарських заняттях з презентацією та приймати участь в історичних дискусіях та опитуваннях по окремій темі семінару. Мати додаткові знання щодо окремих питань, які обговорюються на семінарах. Приймати участь в історичних «круглих столах» та проявляти ініціативу щодо публічних виступів на семінарі. Готувати письмові (3-5 стор.) чи усні доповіді (7 хв.). Чітко значи усю періодизацію історичних епох, імена видатних історичних осіб та вміти порівнювати їх соціально-політичну, зовнішньо-політичну, економічну, культурну діяльність.

Відмінно (90-100). Демонструвати глибоке і систематичне знання всього програмного матеріалу; вільне володіння концептуально-понятійним апаратом, науковою мовою і термінологією; за бажанням студента публікація наукової роботи (тез, статей) з тематики курсу; знання основної і знайомство з додатково рекомендованою літературою. Активно брати участь в семінарських заняттях з презентаціями, доповідями, приймати участь в історичних дискусіях та опитуваннях по окремій темі семінару. Виконати модульні контрольні роботи з оцінкою «відмінно». Мати особисту думку щодо кожної окремої теми та намагатися за потреби надати історичний прогноз щодо сучасних соціально-політичних та культурних тенденцій розвитку суспільства.

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Здобувачі освіти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, повинні протягом тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені заняття мають бути відпрацьовані на найближчій консультації протягом тижня після їх пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання пропущених занять шляхом виконання індивідуального письмового завдання.

Дотримання вимог академічної доброчесності здобувачами освіти під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями або міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут».

10. Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення дисципліни «Історія України» для бакалаврів / Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т"; розроб: Г. Ю. Каніщев. – Харків, 2019. – 268 с.
http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/003_Istoriya.pdf

Сторінка дисципліни на сайті дистанційної освіти «ХАІ» знаходиться за посиланням: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=5774>

11. Рекомендована література

Базова:

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посібник. – 9-те вид., доповн. – К.: Академія, 2023. – 560 с.

2. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Клочко. – Х., 2016. – 496 с.
3. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.]; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т.– Черкаси: ЧДТУ, 2016. – 644 с.
4. Історія України: Навч. посібник / Авт. кол.: Г.Ю. Каніщев, Ю.І. Кисіль, В.О. Копилов, А.Ю. Кузнецов, В.О. Малишев, О.А. Яцина – Х.: ХАІ, 2014. – 447 с.
5. Каденюк О.С., Сажко В.В. Історія України: Навч. посібник. – Кам'янець-Подільський, 2007. – 396 с.

Допоміжна:

1. Гісем О.В., Мартинюк О.О., Трухан О.Ф. Історія України в таблицях. – Х.: Клуб Сімейного Дозвілля, 2006. – 480 с.
2. Довідник з історії України: А–Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид. – К.: Генеза, 2001. – 1135 с.
3. Енциклопедія історії України: У 10 т. / Голова редкол. В.А. Смолій–. – К.: Наукова думка, 2003–2013.
4. Історія України: Посібник / За ред. Г.Д. Темка. – К.: Академія, 2001. – 480 с.
5. Новий довідник: Історія України / Відп. ред. І. Сілакова. – К.: ТОВ «КАЗКА», 2006. – 736 с.
6. Реєнт О.П., Шевченко В.М. Історія України у схемах і таблицях: Навч. посібник. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2005. – 162 с.
7. Світлична В.В. Історія України: Навч. посібник. /За ред. Ю. Алексєєва. 3-тє вид. – К.: Каравела, 2006. – 400 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Український інститут національної пам'яті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Інститут історії НАН України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/uk>
4. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/>
5. Інститут народознавства НАН України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ethnology.lviv.ua/>